ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 188 ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 10 Նոյեմբերի 1889 Ուրբաթ 10 Նոյեմբերի ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 188

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամսով՝ 6 րուբլի, երեք ամսով՝ 3 ր. 50 կ., ամսով՝ 1 ր., Հատուկ 5 կոպէկ։
Բաժանորդ գրուում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատունը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների գինը 2 կ., բեկւածների համար կրկնապատիկ։

ՔԱՂՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՕՐԵԱ ԹԵՐԹ

Թիֆլիսում

ԱՌԱՋԻԿԱՑ 1890 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(Նոր հերոսող տարի)

Կը հրատարակուի նոյն գիրքով և ծրագրով

Խմբագրութիւնը կստանայ և սեպհական հեռագիրներ

Տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 րուբլի, հատով՝ 5 կոպ.։

Եւրոպայի, Թիւրքիայի, Ամերիկայի և այլ հեռաւոր երկիրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 30 ֆրանկ։

Բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն։

Թիֆլիսում բաժանորդ են գրւում մինչև «Նոր-Դար»-ի խմբագրատունը։

Խմբագրատունը գտնւում է Բարօնսկայա փողոցում, պօստ-հեռագրատան դէմ, տուն № 12.

Օտար քաղաքներից դիմում են խմբագրութեան՝ Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՍՕՖԻԱ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ ԹԱՄԱՄՇԵԱՆԸ և իւր որդիքը ցաւօք սրտի յայտնելով ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԹԱՄԱՄՇԵԱՆԻ մահը, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին յարգել հանգուցեալի յիշատակը և շնորհ բերել յուղարկաւորութեանը, որ տեղի կունենայ կիրակի, նոյեմբերի 12-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին իւր սեփական տնից, Փօլովինսկի պրօսպեկտի վրայ, դէպի Նորաշէնի եկեղեցին։

Ամբիծքը կը կատարուի ուրբաթ՝ 10-ին և շաբաթ՝ 11-ին նոյեմբերի, երեկոյեան ժամը 6-ին։

2—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Խոնարհաբար խնդրում է ցուցահանդէսի պ. պ. էքսպօնէնտներին, որոնք կցանկային ներկայ լինել պարգևադրութեան հանդիսին, յայտնել այդ մասին ոչ ուշ քան նոյեմբերի 10-ը, ցուցահանդէսի բիւրօյին, (Ալէքսանդրեան պղծի, Բարեատինսկի փողոց) առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 6-ը։

2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Թարգմանական գրականութիւնը մեր մէջ. Բ.
Քրոնիկոն. — Լուրեր։ Կովկասեան ցուցահանդէս։
Թղթակցութիւններ.—Վրաց։
Քաղաքական.—Քաղաքական տեսութիւն։
Թառն լուրեր.
Երեկոյեան հեռագիրներ։
Բանաստեղծական.—Անարդար պահանջ (վերջ)։
Տեղեկատու։
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 9 Նոյեմբերի 1889

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Բ.

Մեր նոր, բայց աղքատ գրականութիւնը հարստացնելու և նրան որոշ բարձրութեան հասցնելու համար անհրաժեշտ է, որ ինքնուրոյն երկերի հետ մեր գրականութեան սեպհականութիւն դառնան և օտար, բարձր կուլտուրայի հասած ազգերի գրականութիւնը զարդարող երկերը։ Մենք ինքնուրոյն երկեր շատ չունինք. հայոց լեզուով գրած հայ բանաստեղծի, վիպասանի, գրողի, գիտնականի, փիլիսոփայի կամ իմաստասէրի մըտաւոր-հոգեկան աշխատութեան արդիւնքը դեռ սակաւ է, եղածների մէջն էլ տաղանդը, մտքի խորութիւնը և ուրոյնութիւնը բացառութիւն են կազմում։ Այդ նկատի առնելով, ինչպէս նախընթաց առաջնորդողում ասացինք, որ մենք պէտք է առանձին ուշք դարձնենք լուսաւոր ազգերի գրականութեան վրայ, պէտք է հետևենք նրանց գրականութեան, ըստ որում, օտար գրականութեան նշանաւոր երկերը մեր գրականութեան սեպհականութիւն դարձնելով, ճոխանում է մեր նոր գրականութիւնը, մեր ժողովրդի մտքի համար նոր հորիզոններ են բացւում, զարգանում է մեր ժողովրդի ճաշակը, հարստանում է նրա մտաւոր պաշարը։

Այնուհետև այդ ժողովրդի մի-ջից յայտնւող տաղանդները, միով բանիւ գրականական աստղարիզին նուիրուող անձերն աւելի հաստուն, աւելի ճաշակով գրած և աւելի բազմակողմանի երկերով կը հարըստացնեն մեր նոր գրականութիւնը։ Մեր գրական լեզուն աւելի մշակուած կը լինի և ընդունակ արտայայտելու, բարձր և խորին մտքեր և զգացումներ իւր նրբութիւններով։ Մի բան, որ այժմս կարող չէ անել մեր լեզուն և այդ պատճառով էլ մենք չենք կարող ունենալ այնպիսի հանճարեղ գրողներ, ինչպիսին եղել են օրինակ Բայրօն, Գեօթէ, Հայնէ։ Եթէ ծնուին անգամ մեր մէջ բնածին հանճարներ, նրանք կը կորչեն անյայտութեան մէջ և նրանց հանճարը ամենաաջող պայմաններում իսկ կարող չէ բարձրանալ իրենց հասանելի բարձրութեան, այնպէս որ մենք չենք կարող ասել, թէ ահա մենք ունինք Բայրօն, Շիլլէր, Շէքսպիր և այլն։ Այդ բանին գլխաւոր արգելքը մեր անմշակ լեզուն է։

Մենք կարող ենք մի քանի տարուայ ընթացքում ունենալ այնպիսի նկարիչներ, այնպիսի երգիչներ, այնպիսի դերասաններ, որոնք իրենց վրձինով, իրենց ձայնով և իրենց խաղով կարող են եւրոպական ամենաբարձր տաղանդների հետ մրցել և նրանց համահաւասար տեղ բռնել, և այդ նրա համար, որովհետև այդտեղ հայոց լեզուս պէտք չէ. այն ինչ բանաստեղծի, վիպասանի, գրողի համար հարկաւոր է լեզուս, իսկ արդի հայերէնով գրող հայ բանաստեղծը, վիպասանը և այլն ինչքան բնածին մեծ տաղանդ ունենայ, կարող չէ եւրոպական նշանաւոր գրողների հետ մրցել։

Ահա և ինչու համար անհրաժեշտ է, որ լուսաւոր ազգերի գրականութեան մէջ արդէն յայտնի և յայտնուող երկերը մեր գրականութիւն դարձնենք։

Այդ անելու համար պէտք է մենք առանձին ուշք դարձնենք թարգմանական գրականութեան վրայ և մեծ խնամքով և լրջութեամբ վերաբերուենք այդ գործին։

«Նոր-Դար»-ը տարիներ առաջ այդ մասին արել է իւր դիտողութիւններն և ինքնուրոյն երկերիհետ համահաւասար տեղ տուել թարգմանական երկերին։

Բայց դրանով մեր թարգմանական գրականութիւնը չի հարստանալ և մենք մեր կէտ նպատակին չենք հասնիլ։ Լուսաւոր ազգերի գրականութիւնն այնքան առաջ է գնացել և մեր գրականութիւնն այնքան յետ է մնացել, որ կանոնաւոր գործող ոյժերի միութիւնը միայն կարող է օտար գրականութեան նշանաւոր երկերը մեր գրականութեան սեպհականութիւն դարձնել և այդ էլ երկար տարիների ընթացքում։

Ուրեմն ինչպէս անենք։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 6-ին երկրիս կառավարչապետի օգնականի տանը, սիկին Ե. Բ. Շերեմետևայի մօտ Ժողով կայացաւ Կովկասում կոյրերի իրաւազուրկ ընկերութիւն հաստատելու խնդիրը քննելու համար։ Ներկայ էին Վրաստանի էկզարխ Պալլադին, Թօրու Ալէքսանդր եպիսկոպոսը, գեներալ-ադիւտանտ Ս. Ա. Շերեմետևը, Թիֆլիսում գտնուող նահանգապետները և ուրիշ բարձրաստիճան անձեր։ Ընկերութեան կանոնադրութեան ընթերցումից յետոյ, քննուել է ընկերութեան նիւթական միջոցների աղբիւրների մասին, որոնց մեծ մասը նուիրաբերութիւններ պէտք է լինին։ Ընկերութեան առաջին գործը կը լինի Թիֆլիսում կոյրերի համար ապաստանարան հաստատել։ Ներկայ եղողներից մինը մտածացոյց է արել այն հանգամանքի վրայ, որ կոյրերի համար եթէ մի քանի տեղ ուսումնարաններ հիմնուին, անշուշտ դրանք աւելի ակնյայտնի միջոց կը լինին ժողովրդի համակրութիւնը դրաւելու համար։ Հոգաբարձութեան անդամ ընտրուել են Վրաստանի էկզարխը, իշ. կառավարչապետը, գեն.-ադ. Ս. Ա. Շերեմետևը, հօֆմայստէր Ս. Ս. Գօնչարովը. իսկ անդամ ընտրուել են Ե. Բ. Շերեմետևան, Ե. Ա. Գօնչարովան, Ս. Վ. Մարկովը, Մ. Ն. Րէյտերը, դ-տր Րէյխը, դ-տր, Կիմմսաը, դ-տր Շահ Պարանեանցը, Ա. Պ. Նաումովը և իշ. Արղութինսկի-Դոլգորուկին։ Ժողովի միջոցին, ինչպէս հաղորդում են տեղական թերթերը, ստորագրութեամբ մօտ 1000 րուբլի է հաւաքուած ընկերութեան պէտքերի համար։

—

Վերջին ժամանակներս Թիֆլիսում եղանակները կրկին փոխուեցին. փչում է հիւսիսային ցուրտ քամին, Կովկասի գանազան կողմերից ստացուած տեղեկութիւններից երեւում է, որ ցուրտը ամեն տեղ տիրապետում է, իսկ Ղարսում հասնում է 24—25 աստիճանի։

—

Երեքշաբթի, նոյեմբերի 7-ին քաղաքային խորհրդի դահլիճում կայացաւ երեխաների հովանաւորութեան նոր կազմուելիք ընկերութեան նիստը, ուր կարդացին կազմուելիք ընկերութեան կանոնադրութիւնը։ Ընկերութիւն հաստատողները պէտք է վճարեն 25-ական րուբլի։ Բաւական մարդիկ գտնուեցան, որոնք ցանկութիւն յայտնեցին 25-ական րուբլի վճարելու։

—

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 8-ին Թիֆլիսի «Կուժօկի» դահլիճում ռմբաձիգ գնդի սպաների ճաշ էր կազմուած Ռուսիայում թնդանօթի մուտ գործելու 500 ամեակի տօնախմբութեան առթիւ։ Դահլիճը և նախասենեակը զարդարուած էին թնդանօթներով, բոյսերով, սրերով։ Ճաշին ներկայ էր և երկրիս կառավարչապետ իշ. Գօնդուկով-Կօրսակովը, որ ներկայ եղողների կողմից հեռագիրներ ուղարկեց գլխաւորապետ մինիստրին, Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայեվիչին և գեներալ-ադիւտանտ Վանովսկուն։

—

Նիժին.—Նախընթաց նամակում հաղորդել էի, որ Նիժում վիշեր չ անցնում, որ մի տուն չայրուի. տան և հինգ օրուայ մէջ քանի տուն է այրուել, գեւ. մի կողմ թողած խոտի դէղերը, մարագները։ Հոկտ. 30-ին՝ գիշերը մի տուն այրուելով կրակը զոհ տարաւ երեք մարդ, որոնք իրենց տան իրերը ազատելու նպատակով մտել էին կրակով լըռնուած սենեակը. մէկը բոլորովին ածուխ էր դարձել, երկուսը մի փոքր այրուել, բայց կրակից չկարողացան ազատուել։ Կայքից զրկուել, բացօթեայ մնալը մի կողմից, կենդանի երեք զոհեր միւս կողմից, երևակայեցէք, թէ ինչ սարսափելի տեսարան կը լինի։ Սուդ ու չիւանը, այրուածների որբերի ճիչ ու աղաղակը մարդուս միանգամից սարսափեցնում էին։ Այժմ դրանց երեխաները բացի բացօթեայ մնալուց, մի կտոր հացի անգամ կարօտ են մնացել։

Նուիրուոյ նոր գաւառապետի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում և մանաւանդ մեր գաւառակի—Ղաբալի մահալի պրիստաւ՝ պ. Ղահրաման-բէկի, որ իւր մահալում այսպիսի սարսափելի դէպքեր են պատահում։ Լաւ կը լինէր, որ իւրաքանչիւր գիւղ մի քանի պահապաններ դնէին գիւղը հսկելու և դրանց առաջն առնելու համար։

Այժմ բոլոր նիժեցիները, պէտք է ասել, գիւղերները չեն քնում, այլ դուրսը ցրտերում իւրաքանչիւրը իւր տունն է հսկում։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Սրկուշաբթի, նոյեմբերի 6-ին, Թադեի Թատրոնում կայացաւ հայ դերասանական խմբի երրորդ ներկայացումը. խաղում էին «Հրէուհի», դրամա 5 գործողութեամբ, որը նոր է թարգմանուած և առաջին անգամն էր, որ ներկայացուում էր հայերէն լեզուով։ Մասնակցում էին պ. պ. Աբելեան, Պարոն-Սարգսեան, Ծովակ, Տէր-Դաւթեան և այլք և տ.տ. Զաբէլ և Փառանձէմ։ Դերանք բոլորն էլ բարեխղճութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Հանդիսականների վրայ լաւ ազդեցութիւն թողին մանաւանդ բնական զարդարանքները, դիկորացիաները և դերակատարների պատմական գեղեցիկ հագուստները, մի խօսքով ոչինչ չէր խնայուած ներկայացման գեղեցկութեան համար. մասնակցում էին նոյն իսկ ուսուց թատրոնի երգեցիկ խմբի անդամները, որոնք երգում էին հայերէն։ Բայց մի բան, որ չատ ցաւալի երևոյթ է, այն է—որ թատրոնը միշտ գրեթէ դատարկ է լինում, իսկ մինչդեռ ցիրկի ներկայացումներին միշտ լիքն է լինում ամեն դասակարգի պատկանող հայերով։ Առաջ գոնէ հայերէն ներկայացումների ժամանակ թատրոնը գրեթէ լիքն էր լինում, չգայելով, որ երբէք այժմեանի պէս կանոնաւոր խումբ և հայերէն ներկայացումներ չէ եղել Բագուում։ Ցաւով ենք, որ գոնէ այսուհետև թատրոնը լիքը կը տեսնենք։

—

ԵՒՏՍԻԱՑԻՑ. — Սեպտեմբերի 28-ին Մօզդոկից եկաւ այստեղ մեր թեմի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոս Սուքիասեանցը, եկեղեցու զանգակների ղողան-

ջինը իմացրեց Սրբազանի գալը. ժողովուրդը մեծ բազմությամբ եկեղեցական դասի հետ սպասում էր Նորին Սրբազնությանը. Կառքը հասնելուն պես իկոն կառքից իջավ Սրբազանը և մտավ եկեղեցի. ժողովուրդն էլ հետևից Նրան. այնտեղ մի քանի սաղմոսներ և մաղթանքներ ասելուց յետոյ, Սրբազանն օրհնեց ժողովրդին և անմիջապես դարձավ դեպի ուսումնարանը, ուր տեղիս հոգաբարձությունն և ուսուցիչները աշակերտների հետ սպասում էին Սրբազան Հօրը. Սրբազանն ուսումնարան մտնելուն պես ուսուցիչ պ. Վարդան Եղիազարեանցը մի համառոտ ճառ խոսեց, որով բացատրեց ուսման նշանակությունը և նրա անհրաժեշտ կարևորությունը մեր ժողովրդի համար. ճառի մէջ յիշուած էր նաև Սրբազան Հօր տաճած խնամքը դէպի մեր դպրոցները և նրա եռանդուն գործունեությունը դէպի հասարակական հաստատությունները. Ճառը վերջանալուց յետ Սրբազանը մի աղուհ քարոզ խօսեց նորակառոյց դպրոցի մէջ, որով մի առ մի բացատրեց ներկայ ժամանակի պահանջը և դպրոցների ցոյց տուած օգուտը, հետևապես յորդորեց ժողովրդին օգնել երենց դպրոցին, որքան ներում է իրենց կարողությունը. Քարոզը վերջանալուց յետոյ սկսեց հարցաքննել աշակերտներին. Թրքախօս մանուկների բաւարար պատասխանները, միանգամայն ուրախացրին Սրբազան Հօրը և նա իրեն բոլորովին մխիթարուած համարեց դպրոցի առաջադիմության վերաբերությամբ.

Այնուհետև օրհնեց ժողովրդին, հոգաբարձությանը և ուսուցիչներին, որոնք չեն խնայել իրենց ջանքերը մատաղ սերընդի առաջադիմության գործի համար.

Նոյն օրը Սրբազան Առաջնորդը ուրախ տրամադրությամբ վերադարձաւ Մօզդոկ.

—

Մօտերքս Պետերբուրգում սպասում են Քութայիսի նահանգի Զուգդիդի, Սենակի և Լէխումի գաւառների թաւադների և ազնուականների կողմից ուղարկուած պատգամաւորության, որոնք իրաւասութիւն ունին խնդրամատոյց լինելու, որ Մինգրէլիայի թաւադներն և ազնուականները ընդունուին իշխանական կարգում.

—

ՇՈՒԱՀԻՐԻՑ. — Ֆանտաէրի օգն. Երիբէկեանը կարճ միջոցում յոգուտ գիւղի այնքան գործ առաջացրեց, ինչքան չեն կարողացել անել ուրիշները տարիների ընթացքում. Ժողովրդի ցաւերը լաւ ճանաչելով, փորձառու խորհրդակիցների հետ գտնում է նրանց դարմանները. Առաջին և գլխաւոր հոգսը արեց ուսումնարանի բակը, ներքին յարկը 27 արշին երկայնութեամբ հողից մաքրելը, ուր ամենաքիչը 3000 սայլի չափ թափուած կար ուսումնարանի կառուցման օրից. Երկու տարուայ մէջ ոչ մի տանուտէր հնար չգտաւ, բայց Երիբէկեանը ժողովրդի միջոցով գլուխ բերից. Պէտք էր տեսնել ինչ եռանդով էին աշխատում ամենքը. մեծ, փոքր, բահով, թիով, քլունգով. սայլ ունեցողը կրում էր, չքաւորները մշակի տեղ բարձում էին, իսկ ունևորները ներքի յարկի հողը դուրս գցելիս 100-ի չափ ջահել տղերանց համար տուին թէ միս, թէ հաց և թէ դինի. Այստեղ գլուխացոյց ընդհանուր ոգևորությունը սենեակը հոգով ցնծում էր և Աստծուն հազար անգամ փառք տալիս, որ ժողովուրդը վերջապէս սկսում է հասկանալ, թէ իր բիւր վէրքերի սպեղանին միայն ուսումնարանից կարող է ստանալ.

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են.—Բանից գիւղում անցնել հոկտեմբերի 22-ին ձեռնադրուեց Անանիա քահանան իր ուսումն առած է Ս. Թարգմանչաց վանքումը հայր Թէոդորոս վարդապետ Շիրակունուց. Նորընծան լաւ հասկանալով իր կոչման վեհութիւնը՝ ամենայն պատրաստակամութեամբ համաձայնուել է հովուել մի աղքատ, անմխիթար և սակաւաթիւ ժողովուրդ, որպէս է 28 անից բաղկացած Կիրանց գիւղը. Նորընծան տասնեհինգերորդ անձնաւորութիւնն է, որ հայր Շիրակունու տուած հաստնտ՝ հան վկայականով և բարեհաճութեամբ բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեան արժանանում է քահանայական կոչման. Բացի այդ, Դանձակի, Ղազախի մերձաւոր գիւղերումն և Նոր-Բայազէդի գաւառում կը գտնուին աւելի քան չորս հարիւր հայերէն գրել-կարդալ իմացողներ, որոնք սովորած են Ս. Թարգմանչաց վանքումը մինչև 1885 թիւը, որոնցից շատերը արհեստով, վաճառականութեամբ են պարապում, ոմանք էլ եկեղեցական պաշտօնեայ են կամ հոգևոր ծառայութեամբ են պարապում գիւղերում.

—

ՌՈՒՍԻԱՑԻ ԹԵՐԹԵՐՈՒՄ ԿԱՐԴՈՒՄ ԵՆՔ

—Ղրիմում ապրող թիւրքահպատակների մէջ, ինչպէս քննութիւններից երևացել է, գտնում են այնպիսիները, որոնք «Թեռքերէ» կոչուած վկայագրով են Ռուսիա եկել և այնուհետև ռուսական անցագրեր ստացել. Ներկայումս մինիստրութեան կարգադրութեամբ այդպիսիները պէտք է արտաքսուին Ռուսիայից՝ որպէս կանոնաւոր անցագիր չունեցողներ.

—Առևտրական դիտելիքներ տարածող նոր ընկերութիւնը պիտի հրատարակէ մի հանդէս, որի մէջ կզետեղուին առևտրական աշխարհի բոլոր նշանաւոր նորութիւնները, նոյնպէս և առևտրական զանազան խնդիրների մասին յօդուածներ.

—Խիվայի խան Սադէն առաջիկայ տարուայ սկիզբներում ուղևորուելու է Եւրոպա. Նա Մօսկուայում մի չարաթի չափ կմնայ, իսկ Պետերբուրգում մի ամսի չափ.

—Բարձրագոյն կառավարութեանը հաստատութեան ներկայացրած է Կրիմօրօժսկի հասարակութեան մշակուած մի նախագիծ՝ նոյն հասարակութեան պատկանող հանքերում բանող մշակների համար օժանդակիչ դանձարան կազմելու մասին.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

—

Բօրժոմի կալուածական պաւիլիոնից մի փոքր հեռու, դէպի հրապարակի աջակողմը, գտնուում է մի քառակուսի և ոչ ընդարձակ պաւիլիոն, որ ամբողջապէս չհնուած է ցարասի դալար և կըտրըտած ոսպիկներից, վանդակապատ և ազուցաւոր ձեով, իբրև մի գեղանկար ցանցապատ, ներսից վարագոյրներով ծածկուած.

Այդ պաւիլիոնը մեծ իշխան Միխայիլ Նիկոլաևիչի Ղարաեաղի որսորդութեան և կալուածների կառավարիչ Գ. Կրատկիի չհնել տուածն է, ուր նա ներկայացրել էր ծառեր փորող և առհասարակ ծառերի դալարը ոչնչացնող բազմատեսակ միջատներ, ընդ նմին և փորուած կոճղեր, կեղևահան բուներ, կրծուած ճիւղեր, ոսպիկներ և այլն. Այդ բոլորը դրուած էին մասամբ պաւիլիոնի մէջ տեղը՝ նոյն ցարասի ոսպերի չհնած մի սեղանի վրայ և մասամբ չարուած պաւիլիոնի չորս կողմը յատակի վրայ.

Մի փոքր հեռու, դէպի ձախակողմը գտնուում է չորս հասարակ սիւների վրայ յարմարեցրած մի աղքատիկ ծածկոյթ, որի տակ Թիֆլիսում իշղաներկեր պատրաստող Աղալօ Թումայեան ներկայացրել էր Կովկասեան հանքերից ստացուող զանազան գոյնի հողեր, որոնցից մեծ աշխողութեամբ պատրաստուում են կանաչ, կարմիր, կապոյտ, դեղին, մոխրագոյն և ուրիշ շատ տեսակ գոյներ. Այդպիսի գունաւոր հողեր ներկայացրել էր ցուցահանդիսի ներքին բաժիններից մինում և Իշան Կերեսեանը, վրայ երբեմն գոյութիւն ունեցող գիւղատնտեսական մի լրագրի խմբագիրը—իր կալուածքից, որ գտնուում է Գօրու գաւառի Բօղվի գիւղում. Այդ հողերը արժանի են ուշադրութեան, որովհետև նրանք իրենց մի քանի առաւելութիւններով շատ պիտանի են ներկարարութեան արհեստի մէջ, մանաւանդ, եթէ արժանաւոր կերպով մշակուին. Հետևեալ երկիրներից բերած գոյներից շատերը նոյնպէս պատրաստուում են այդ տեսակ հանքային հողերից. Փորձ անողները հաստատում են, որ մեր կողմերի այդ հողերն իրենց ներքին արժանաւորութեամբ չեն զիջում հետևեալ երկիրներից կամ նոյն իսկ արտասահմանից բերած նմանօրինակ գոյներից. միայն թէ հարկաւոր են մարդիկ, որոնք ուշադրութիւն դարձնէին երկրի այդ հարստութիւնները մշակելու և նրանցից օգտուելու վրայ.

Այս բաժիններից դիմաց, հրապարակի աջակողմեան սահմանին կից և նրա երկարութեամբ չհնուած են Ի. Վ. Մադերի, Կօտրինի և սրանցից մի փոքր հեռու՝ պօստային կառքերի մատակարար Սլիվիցկու կառապետարանների պաւիլիոնները, որոնք երեքն էլ հասարակ և տախտակաչէն ծածկոյթներ են. Մադերի պաւիլիոնում դրուած էր միայն երկտեղ մի կառք իր գործարանում պատրաստած, դինը 800 րուբլի.

Կօտրինի պաւիլիոնում, որը աւելի մեծ է, դրուած էին նոյնպէս իր դործարանի պատրաստած Լանդօ կոչուած մի կառք, դինը 1300 ր., մի երկտեղի կառք՝ 800 ր., մի մննակառք (тарабанъ) 400 ր. և մի սայլ՝ 100 ր.

Սլիվիցկու պաւիլիոնում, որ ամենից աւելի ընդարձակն է և մի փոքր էլ զարդարուն, դրուած էին գլխաւորապէս պօստային ճանապարհորդութեան յարմարեցրած կառքեր. օրինակ. 5 նստատեղ ունեցող մի փակակառք (карета) դինը 1200 ր., բազմակառք (омнибусъ)-2 հատ—իւրաքանչիւրը 700 ր., բազմակառք-սահնակ (сани-омнибусъ) 200 ր., երկտեղի սովորական կառք՝ 700 ր., կըրկնատուած, եռատուած և քառատուած կառքեր 700/850 ր., հասարակ սահնակ, սայլակ, բեռնատար և այլն 100/150 րուբլի.

Թէ Մադերի, թէ Կօտրինի և թէ Սլիվիցկու գործարանի բոլոր կառքերն էլ չհնուած էին թեթև, մաքուր, գեղեցիկ, փայլուն, իսկ մի քանիսներն էլ մինչև անգամ չքնաղ. Արտաքինի համար այս կարող ենք ասել. իսկ ներքին արժանաւորութիւնների մասին դատելը, հարկաւ մանագէտի գործն է.

Ցիշեալ ծածկոյթների սահմանի վրայ գտնուում է Գ. Շադինեանի մի պաւիլիոնը, որի առաջին մասը, որ աւելի կանոնաւորն է, չհնուած է ցօղունների և փայտից, իսկ երկրորդ և յետին մասը՝ ցեխից և աղմարից. Այդ պաւիլիոնը չհնուած էր գիւղատնտեսական տիպակը և արտադրութիւններ ներկայացնելու նպատակով.

Առաջին մասի մէջ ի ցոյց գրուած էին այգեգործական, բանջարանոցական և երկրագործական արմտիք. որպիսիք են զանազան պտուղներ, կաղամբ, դդում, ճակնդեղ, սխտոր, գետնախնձոր, զանազան սերմեր, հացահատիկներ, ալիւր, մեղր և այլն.

Իսկ երկրորդ մասը, որ ամբողջապէս մի սառցարան էր ներկայացնում, ամփոփում էր իր մէջ կաթնային տնտեսութեան վերաբերեալ բաներ. օրինակ թարմ և եփած կաթ, սեր, կարագ, հալած իւղ և այլն. Այդ պաւիլիոնը հետը գտնում էր փորբրիկ, կանաչազարդ մարմանդ, ուր միշտ, և մանաւանդ իրիկնադէմներին, կարելի է տեսնել սեղանների չորջը խմբուած մարդիկ, կանայք և երեխաներ, որոնք թարմ կաթ կամ սառ ջրեր էին վայելում.

Գ. Տ. Ճ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՂԱՐՍ, 29 հոկտեմբերի.— Մի քանի անգամ «Նոր-Դար»-ի էջերում գրուեցաւ, թէ Ղարսի համար հարկաւոր է ունենալ աղբատարներ, բայց ինչ պատճառութիւն ունեցան այդ նամակները ղարսեցիների վրայ. Ցաւօք սրտի ասում եմ, «ոչինչ». Բայց ինչ է պատճառը, որ մի այդպիսի օգտակար ձեռնարկութեան մասին մինչև հիմայ ոչ խորհուղ է եղել և ոչ մտաւորող. Հարուստը յայտնում է, թէ Աղբատաց Հոգաբարձութիւնն ևս յանձնել ենք Ս. Աստուածածնին եկեղեցու երէցփոխին. արհեստաւորներն ևս, անշուշտ թուով, համակարծիք են երեւում հարուստ դասակարգին. իսկ մնայուններին ոչ ոք չի խօսացնիլ. Շատ անգամ տեղացիները գանգատւում են, թէ եկուորները փչացնում են իրենց երիտասարդներին, անբարոյականացնում են նրանց, բայց զարմանալի չէ, որ մարդիկ, որ իրենց երիտասարդների փչանալը վերագրում են եկուորներին, չեն ուզում եկուորների լաւ կողմը տեսնել. Եւ վերջապէս միթէ եկուորներն արդեօք կարող են լինել մի բարի գործիչ. Ինչի են անընդհատ մնում մեր չքաւորները—մաշուած ձեռը մատնուած. Փաստերի նանից երկար մանգալաւ. ձեռն ու վիզս տափիլը կարիլ տուիր՝ մի լիւծ խարիս Խանըխալայ Թուրքին տուիր. վերջն ախալօղդ տղերանցը սըվըրտրիր ձմիին սպասին՝ մի էլ ինձ կնօշների կնճռ ես բըռնըմ...

—Մարիկ արէք, Աստուած սիրէք, էդ ա չոր վիսին արին քոը՞մ հա—յանդուդն անմեղութեամբ բացականչեց տղին.

—Սուդիա, դիդըմ ես ինչ կայ,—վայ բերից Ակոփը, դուք ծեղ մարդ էք կարծըմ, խալխին՝ կնիկ, ամա՝ տէհ չիհմի էն բըլօցի բնիկն էլ բան ա հասկանըմ. Դուք հին ժամանակին էք գնում... Ը... Ը... էն մովսէսների ժամանակին. ամա հմի էլ էն չի. հմի աշխարհս փոխուել ա. հմի խալխի աչքը բացուել ա. էլ էն ծերը չի տալ, ինչ որ առաջ էր...

—Հմի մէհամ ինչ ենք անըմ, որ ասըմ ես,—հակառակ Թոքլը՝ թեթև մըտրակելով իր ձիուն.

—Հմի, գանակը քաշած, դմակնիս ուզըմ էք կտրատէք. Բրանից էլ փիս բան, պատասխանեց Ակոփը.

—Է՛լ ինչ ենք արել ձեզ, հարցրեց սուդիէն.

—Ի՞նչ դէը անիլ. մըզնաւոր ծեր կամքի ենք թողնըմ՝ որ անէ. Ծեր կամքի որ լէը, հու մի տարըմ մեր կեղը պրի-

---

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԱՆԱՐԴԱՐ ՊԱՀԱՆՋ*)

(Պատկերներ գիւղական կեանքից).

XVII

(Վ՚երջ)

Սուդիէն կռուածները

—

Թէև փաստ չկար, բայց հասարակական կարծիքը խուլ կերպով Զատկի եղան հագին կտրել տալու համար մեղադրում էր սուդիին. Այդ էր պատճառը, որ վերջինիս դէմ բոլորն էլ պինուել էին ու անհամբերութեամբ ժամանակի էին սպասում, որ նրանից խլեն իրաւունքը և տան մի ուրիշին. Տարաբաղդաբար, դեռ մի տարի էլ ժամանակ կար առաջին, Զատկի իւր պոչատ եղնով Հանէսի հետ չարունակէր վար ու ցանը. Զատկի եղան հադիլ մասին այլևս լսող չկար. Սուդիէն այնքան քամելի և անաջող փորձերից յետոյ, Հանէսի ու Զատկի դէմ, ոչինչ չվատակելով՝ սաստիկ վնասից իրեն թէ նեղութեան և թէ բարոյապէս. Հասարակական կարծիքը, այդ պատճառով, մինչև ուրիշների խօսելն՝ ինքը նկատեց.

—Լաւ. ինչ կլիս. Կարծիքաւէր լինի ամէն բան չի՝ կորուստ կորցնողն իր մօր ծծի տակն էլ մեռնի ա կալիս. Ուղիմ ես՝ արի գնանք, չանց տամ ումից որ առնէ ես.

Եւ այդպէս. այդ մասին այլևս երկար խօսք չեղաւ. Ներկայ եղողներն էլ համաձայնութիւն տուին, որ ամենալաւ միջոցը դա է.

XVIII

Անխոհեմ քայլ

Զարնան հրաշալի օրերից մինն էր. Մի չարաթ առաւօտ՝ չատ դիշերով, Հանէսն ու Ակոփը և սուդիէն ու Ռաքելը միասին ճանապարհ ընկան դէպի Գեօյջալու. Հանէսն ու Ակոփը ոտով էին գնում, սուդիէն ու Ռաքելը՝ ձիուն. Զարնանային մեղմ դիշերը երկու հակառակ կողմների փոխադարձ կրքերը մեղմացրեց, և նրանք սկսեցին հանդարտ խօսել իրենց մէջ տեղի ունեցած դէպքերի մասին.

—Ա՛խ Հանէս, ես Հանէսի վրայ կարծիքաւէր եմ. Դա պէտք ա ես (կամ) որթըմչի (երդուողներ) տայ ինձ, ես ասի թէ՝ ռրպիան ու ռամ փողովը ա առել իր մի լիւծ եղը.

Հանէսի համար, ի հարկէ, ձեռընտու էր վերջին միջոցով միամըտացնել սուդիէին. լիճձէչ, վրայ երբեմն գոյութիւն ունեցող գիւղատնտեսական մի լրագրի խմբագիրը—իր կալուածքից, որ գտնուում է Գօրու գաւառի Բօղվի գիւղում. Այդ հողերը արժանի են ուշադրութեան, որովհետև նրանք իրենց մի քանի առաւելութիւններով շատ պիտանի են ներկարարութեան արհեստի մէջ, մանաւանդ, եթէ արժանաւոր կերպով մշակուին. Հետևեալ երկիրներից բերած գոյներից շատերը նոյնպէս պատրաստուում են այդ տեսակ հանքային հողերից. Փորձ անողները հաստատում են, որ մեր կողմերի այդ հողերն իրենց ներքին արժանաւորութեամբ չեն զիջում հետևեալ երկիրներից կամ նոյն իսկ արտասահմանից բերած նմանօրինակ գոյներից. միայն թէ հարկաւոր են մարդիկ, որոնք ուշադրութիւն դարձնէին երկրի այդ հարստութիւնները մշակելու և նրանցից օգտուելու վրայ.

Այս բաժիններից դիմաց, հրապարակի աջակողմեան սահմանին կից և նրա երկարութեամբ չհնուած են Ի. Վ. Մադերի, Կօտրինի և սրանցից մի փոքր հեռու՝ պօստային կառքերի մատակարար Սլիվիցկու կառապետարանների պաւիլիոնները, որոնք երեքն էլ հասարակ և տախտակաչէն ծածկոյթներ են. Մադերի պաւիլիոնում դրուած էր միայն երկտեղ մի կառք իր գործարանում պատրաստած, դինը 800 րուբլի.

Կօտրինի պաւիլիոնում, որը աւելի մեծ է, դրուած էին նոյնպէս իր դործարանի պատրաստած Լանդօ կոչուած մի կառք, դինը 1300 ր., մի երկտեղի կառք՝ 800 ր., մի մննակառք (тарабанъ) 400 ր. և մի սայլ՝ 100 ր.

Սլիվիցկու պաւիլիոնում, որ ամենից աւելի ընդարձակն է և մի փոքր էլ զարդարուն, դրուած էին գլխաւորապէս պօստային ճանապարհորդութեան յարմարեցրած կառքեր. օրինակ. 5 նստատեղ ունեցող մի փակակառք (карета) դինը 1200 ր., բազմակառք (омнибусъ)-2 հատ—իւրաքանչիւրը 700 ր., բազմակառք-սահնակ (сани-омнибусъ) 200 ր., երկտեղի սովորական կառք՝ 700 ր., կըրկնատուած, եռատուած և քառատուած կառքեր 700/850 ր., հասարակ սահնակ, սայլակ, բեռնատար և այլն 100/150 րուբլի.

Թէ Մադերի, թէ Կօտրինի և թէ Սլիվիցկու գործարանի բոլոր կառքերն էլ չհնուած էին թեթև, մաքուր, գեղեցիկ, փայլուն, իսկ մի քանիսներն էլ մինչև անգամ չքնաղ. Արտաքինի համար այս կարող ենք ասել. իսկ ներքին արժանաւորութիւնների մասին դատելը, հարկաւ մանագէտի գործն է.

Ցիշեալ ծածկոյթների սահմանի վրայ գտնուում է Գ. Շադինեանի մի պաւիլիոնը, որի առաջին մասը, որ աւելի կանոնաւորն է, չհնուած է ցօղունների և փայտից, իսկ երկրորդ և յետին մասը՝ ցեխից և աղմարից. Այդ պաւիլիոնը չհնուած էր գիւղատնտեսական տիպակը և արտադրութիւններ ներկայացնելու նպատակով.

Առաջին մասի մէջ ի ցոյց գրուած էին այգեգործական, բանջարանոցական և երկրագործական արմտիք. որպիսիք են զանազան պտուղներ, կաղամբ, դդում, ճակնդեղ, սխտոր, գետնախնձոր, զանազան սերմեր, հացահատիկներ, ալիւր, մեղր և այլն.

Իսկ երկրորդ մասը, որ ամբողջապէս մի սառցարան էր ներկայացնում, ամփոփում էր իր մէջ կաթնային տնտեսութեան վերաբերեալ բաներ. օրինակ թարմ և եփած կաթ, սեր, կարագ, հալած իւղ և այլն. Այդ պաւիլիոնը հետը գտնում էր փորբրիկ, կանաչազարդ մարմանդ, ուր միշտ, և մանաւանդ իրիկնադէմներին, կարելի է տեսնել սեղանների չորջը խմբուած մարդիկ, կանայք և երեխաներ, որոնք թարմ կաթ կամ սառ ջրեր էին վայելում.

Գ. Տ. Ճ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՂԱՐՍ, 29 հոկտեմբերի.— Մի քանի անգամ «Նոր-Դար»-ի էջերում գրուեցաւ, թէ Ղարսի համար հարկաւոր է ունենալ աղբատարներ, բայց ինչ պատճառութիւն ունեցան այդ նամակները ղարսեցիների վրայ. Ցաւօք սրտի ասում եմ, «ոչինչ». Բայց ինչ է պատճառը, որ մի այդպիսի օգտակար ձեռնարկութեան մասին մինչև հիմայ ոչ խորհուղ է եղել և ոչ մտաւորող. Հարուստը յայտնում է, թէ Աղբատաց Հոգաբարձութիւնն ևս յանձնել ենք Ս. Աստուածածնին եկեղեցու երէցփոխին. արհեստաւորներն ևս, անշուշտ թուով, համակարծիք են երեւում հարուստ դասակարգին. իսկ մնայուններին ոչ ոք չի խօսացնիլ. Շատ անգամ տեղացիները գանգատւում են, թէ եկուորները փչացնում են իրենց երիտասարդներին, անբարոյականացնում են նրանց, բայց զարմանալի չէ, որ մարդիկ, որ իրենց երիտասարդների փչանալը վերագրում են եկուորներին, չեն ուզում եկուորների լաւ կողմը տեսնել. Եւ վերջապէս միթէ եկուորներն արդեօք կարող են լինել մի բարի գործիչ. Ինչի են անընդհատ մնում մեր չքաւորները—մաշուած ձեռը մատնուած. Փաստերի նանից երկար մանգալաւ. ձեռն ու վիզս տափիլը կարիլ տուիր՝ մի լիւծ խարիս Խանըխալայ Թուրքին տուիր. վերջն ախալօղդ տղերանցը սըվըրտրիր ձմիին սպասին՝ մի էլ ինձ կնօշների կնճռ ես բըռնըմ...

—Մարիկ արէք, Աստուած սիրէք, էդ ա չոր վիսին արին քոը՞մ հա—յանդուդն անմեղութեամբ բացականչեց տղին.

—Սուդիա, դիդըմ ես ինչ կայ,—վայ բերից Ակոփը, դուք ծեղ մարդ էք կարծըմ, խալխին՝ կնիկ, ամա՝ տէհ չիհմի էն բըլօցի բնիկն էլ բան ա հասկանըմ. Դուք հին ժամանակին էք գնում... Ը... Ը... էն մովսէսների ժամանակին. ամա հմի էլ էն չի. հմի աշխարհս փոխուել ա. հմի խալխի աչքը բացուել ա. էլ էն ծերը չի տալ, ինչ որ առաջ էր...

—Հմի մէհամ ինչ ենք անըմ, որ ասըմ ես,—հակառակ Թոքլը՝ թեթև մըտրակելով իր ձիուն.

—Հմի, գանակը քաշած, դմակնիս ուզըմ էք կտրատէք. Բրանից էլ փիս բան, պատասխանեց Ակոփը.

—Է՛լ ինչ ենք արել ձեզ, հարցրեց սուդիէն.

—Ի՞նչ դէը անիլ. մըզնաւոր ծեր կամքի ենք թողնըմ՝ որ անէ. Ծեր կամքի որ լէը, հու մի տարըմ մեր կեղը պրի-

---

*) Տես «Նոր-Դար» № 187.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

Տարեգրություն—Ինչպես ենք ստացել մեր տեղեկությունները Ալեքսանդրապոլի ապստամբության մասին։

Ալեքսանդրապոլի ապստամբության մասին մեր ստացած տեղեկությունները հետևյալ են։

Ապստամբությունը սկսվել է հոկտեմբերի 31-ին։ Ապստամբները հավաքվել են Ալեքսանդրապոլի ռազմական դպրոցի մոտ, որտեղ գտնվում էին նաև զորքերը։ Ապստամբները ուզում էին զորքերին իրենց կողմը գրավել, բայց զորքերը հրաժարվել են։ Ապստամբները ուզում էին նաև զենքեր ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև գնացքներ ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև ձիեր ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև ուտելիք ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև փող ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև զորք ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև հրամանատար ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև քաղաքապետ ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև նահանգապետ ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև կառավարություն ստանալ, բայց չեն ստացել։ Ապստամբները ուզում էին նաև հեղափոխություն անել, բայց չեն արել։ Ապստամբները ուզում էին նաև ինքնավարություն հռչակել, բայց չեն հռչակել։ Ապստամբները ուզում էին նաև անկախություն հռչակել, բայց չեն հռչակել։ Ապստամբները ուզում էին նաև հանրապետություն հռչակել, բայց չեն հռչակել։ Ապստամբները ուզում էին նաև միապետություն հռչակել, բայց չեն հռչակել։ Ապստամբները ուզում էին նաև ոչ մի բան չանել, բայց չեն կարողացել։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկական գաղթականության հարցը, որ այնքան կարևոր նշանակություն ունի Հայաստանի տարածքի համար, ներկայումս գտնվում է ծանր վիճակի մեջ։ Գաղթականները, որոնք հաստատվել են Հայաստանի տարածքում, զրկված են ամենանվազագույն միջոցներից։ Նրանք չունեն ո՛չ տներ, ո՛չ հող, ո՛չ անասուններ, ո՛չ գործիքներ։ Նրանք ապրում են ծայրահեղ աղքատության մեջ։ Նրանց մեծ մասը հիվանդ է, և հիվանդությունները տարածվում են նրանց շրջանում։ Մահացությունը գաղթականների շրջանում շատ բարձր է։ Ամեն օր տասնյակ գաղթականներ են մահանում։

Գաղթականների վիճակը ծանրանում է նաև նրանով, որ նրանք չունեն ո՛չ իրավունքներ, ո՛չ պաշտպանություն։ Նրանք ենթարկվում են ամենատարբեր բռնությունների։ Նրանց ծեծում են, նրանց թալանում են, նրանց սպանում են։ Նրանց ոչ ոք չի պաշտպանում։ Նրանք ապրում են վախի մեջ։

Գաղթականների վիճակը ծանրանում է նաև նրանով, որ նրանք չունեն ո՛չ աշխատանք, ո՛չ վաստակ։ Նրանք չունեն ո՛չ հող, ո՛չ անասուններ, ո՛չ գործիքներ։ Նրանք չունեն ո՛չ տներ, ո՛չ հագուստ, ո՛չ կոշիկ։ Նրանք չունեն ո՛չ ուտելիք, ո՛չ խմելիք։ Նրանք չունեն ո՛չ դեղեր, ո՛չ բուժում։ Նրանք չունեն ո՛չ դպրոցներ, ո՛չ ուսուցիչներ։ Նրանք չունեն ո՛չ եկեղեցիներ, ո՛չ քահանաներ։ Նրանք չունեն ո՛չ գերեզմաններ, ո՛չ թաղման ծեսեր։ Նրանք չունեն ո՛չ ոչինչ։

Գաղթականների վիճակը ծանրանում է նաև նրանով, որ նրանք չունեն ո՛չ ապագա։ Նրանք չգիտեն, թե վաղը ինչ կլինի։ Նրանք չգիտեն, թե կապրեն արդյոք մինչև վաղը։ Նրանք չգիտեն, թե կմեռնեն արդյոք մինչև վաղը։ Նրանք չգիտեն, թե կկենդանանան արդյոք մինչև վաղը։ Նրանք չգիտեն, թե կհարություն կառնեն արդյոք մինչև վաղը։ Նրանք չգիտեն, թե կհարություն կառնեն արդյոք մինչև վաղը։

Գաղթականների վիճակը ծանրանում է նաև նրանով, որ նրանք չունեն ո՛չ հույս։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատ։ Նրանք չունեն ո՛չ սեր։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։ Նրանք չունեն ո՛չ հավատք։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Պարլամենտում հայկական հարցի շուրջ ծավալված բանավեճը շարունակվում է։ Ելույթ ունեցավ Գլադստոնը։ Նա ասաց, որ հայկական հարցը ամենակարևոր հարցերից մեկն է, որ կա Եվրոպայում։ Նա ասաց, որ հայերը ենթարկվում են ամենասարսափելի հալածանքների։ Նա ասաց, որ հայերի նկատմամբ կատարվող վայրագությունները չեն կարող անպատիժ մնալ։ Նա ասաց, որ Եվրոպան պարտավոր է միջամտել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պահանջել, որ Թուրքիան կատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները, ապա Անգլիան պարտավոր է զենքի դիմել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Պարլամենտում հայկական հարցի շուրջ ծավալված բանավեճը շարունակվում է։ Ելույթ ունեցավ Գլադստոնը։ Նա ասաց, որ հայկական հարցը ամենակարևոր հարցերից մեկն է, որ կա Եվրոպայում։ Նա ասաց, որ հայերը ենթարկվում են ամենասարսափելի հալածանքների։ Նա ասաց, որ հայերի նկատմամբ կատարվող վայրագությունները չեն կարող անպատիժ մնալ։ Նա ասաց, որ Եվրոպան պարտավոր է միջամտել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պահանջել, որ Թուրքիան կատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները, ապա Անգլիան պարտավոր է զենքի դիմել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Պարլամենտում հայկական հարցի շուրջ ծավալված բանավեճը շարունակվում է։ Ելույթ ունեցավ Գլադստոնը։ Նա ասաց, որ հայկական հարցը ամենակարևոր հարցերից մեկն է, որ կա Եվրոպայում։ Նա ասաց, որ հայերը ենթարկվում են ամենասարսափելի հալածանքների։ Նա ասաց, որ հայերի նկատմամբ կատարվող վայրագությունները չեն կարող անպատիժ մնալ։ Նա ասաց, որ Եվրոպան պարտավոր է միջամտել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պահանջել, որ Թուրքիան կատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները, ապա Անգլիան պարտավոր է զենքի դիմել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Պարլամենտում հայկական հարցի շուրջ ծավալված բանավեճը շարունակվում է։ Ելույթ ունեցավ Գլադստոնը։ Նա ասաց, որ հայկական հարցը ամենակարևոր հարցերից մեկն է, որ կա Եվրոպայում։ Նա ասաց, որ հայերը ենթարկվում են ամենասարսափելի հալածանքների։ Նա ասաց, որ հայերի նկատմամբ կատարվող վայրագությունները չեն կարող անպատիժ մնալ։ Նա ասաց, որ Եվրոպան պարտավոր է միջամտել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պահանջել, որ Թուրքիան կատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները, ապա Անգլիան պարտավոր է զենքի դիմել։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։ Նա ասաց, որ Անգլիան պարտավոր է պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, եթե Թուրքիան չկատարի իր պարտավորությունները։

բութիւններ պիտի կատարուին.

*

Բուլղարիան անանասպէս բողոքվին կապուած է Աւստրիայի հետ. Սակայն վերջին ժամանակներս այդ երկու պետութիւնների միջև եղած անհաշտական տարաձայնութիւնները, որոնց պատճառով Բուլղարիան, և այդ՝ Կատարչիի մինիստրութեան ներքեւ, Բանը Նրանում է, որ Բուլղարիան լինելով զլխաւորապէս երկրագործ երկիր, առատութեամբ արդիւնաբերում է հացահատիկներ և պահում է անային անասուններ, որոնց արտահանելու համար մի վաճառանոց ունի միայն և այդ Աւստրիա-Ունգարիան է, որովհետև Ռուսիան ինքն էլ հարուստ լինելով հացահատիկներով և անային կենդանիներով, ամենևին կարիք չունի դրանց. Հասկանալի է, թէ արքան ծանր պիտի լինէր Աւստրիայի դէմ Բուլղարիայի վարած տնտեսական կռիւը, որը իւր ոյժից վեր էր և միանգամայն վնասաբեր. Եւ ահա վերջին ժամանակներս կրկին սկսուել են բանակցութիւններ այդ երկու պետութիւնների միջև, Պէտք է յիշել, որ Աւստրիա-Ունգարիան էլ զգալի կերպով պէտք ունի Բուլղարիայի բերքերին, որոնց փոխարէն արտահանում էր իւր արդիւնագործութիւնները. Բուլղարիայի արտաքին գործերի մինիստր Լատովարին այդ (գուցէ և ուրիշ) նպատակով յատուկ Վիեննա գնալով բանակցութիւններ է սկսել Աւստրիա-Ունգարական կառավարութեան հետ.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

*** Ֆրանսիայում ընդհանուր խօսակցութեան առարկան դարձել է Պօլ Փիֆֆարի հնարած նոր հրացանը, որ առանց վառօդի է արձակում. Այդ մասին Պարիզից Վիեննայի «Presse» լրագրին գրում են հետևեալը. Այդ ոչ ցնորք է և ոչ մի որ և է առակ, որ ծնուել է դիւներով հնարողի ուղեղում համաչափ հանդիսաւոր փակուելուց յետոյ, այլ իմ աչքիս առաջ փորձուած մի գիւտ, որի արտօնանիշները արդէն բոլոր պետութիւններին ուղարկուած է: Մի խօսքով այդ հրացանը մի հրաչք է, որ առանց վառօդի է արձակում. Այսօր առաւօտեան այդ հրացանի հնարողը՝ Պօլ Փիֆֆարը ցոյց տուաւ ինձ դրա մի օրինակը, որ արդէն պատրաստուած է գործարանում, և իմ ներկայութեամբ փորձ արաւ. Պօլ Փիֆֆարը, որ ֆիզիքական գիտութիւնների մանագէտ է, երկարամեայ փորձերից յետոյ վերջապէս հնարել է այդ հրացանը, որը գործում է մինչև հեղուկ դրութեան հասցրած ճնշած օդով: Դահլիճում, որտեղ Պօլ Փիֆֆարը ցոյց էր տալիս ինձ իւր նոր հրացանը, նշան դնելու ոչ մի պատրաստութիւն չկար. Չնայելով, որ Պօլ Փիֆֆարն արդէն գիտերի մէջ մեծ հռչակ ունի, բայց ես, պէտք է խոստովանած, այդ նոր հրացանին մի քիչ թերահաւատութեամբ էի վերաբերում. Այդ թերահաւատութիւնս չնուազեց և այն ժամանակ, երբ Փիֆֆարը ցոյց տուաւ ինձ իւր հրացանը, որ արտաքուստ բոլորովին նման է սովորական հրացաններին, և յայտնեց, որ նա իւրաքանչիւր երկու հարիւր անգամ կարձակէ: Այդ հրացանը շատ թեթև է և աւելի քիչ է կըշռում, քան հետևակ զօրքի յայտնի հրացանները: Նա կեղծուհատր հրացանին նման է այն լանով, որ նրա փողի մէջ անց է կացնում պողպատեայ գնդակ վեց վերջոկ երկարութեամբ և մի մատ հաստութեամբ: Այդ գնդակի մէջ տեղաւորուած է հարուածելու երկու հարիւր վամփուչտ, որոնք կարող են արձակուել իրար հետից, երբ և ինչ քանակութեամբ արձակողը ցանկանայ: Ոչ վառօդ և ոչ ուրիշ պայթող նիւթեր չեն գործադրում այդտեղ, այլ արձակումն առաջանում է օդից, որ հեղուկ դրութիւնից գազային դրութիւն է ստանում: Այդ պատճառով արձակուելիս ոչ կրակ և ոչ ծուխ է անում: Լսում է միայն փոքր ինչ ճայթուն: Հրացանը բաւական ուղիղ և հեռու է արձակում: Կեղծիները իսր մանում էին դահլիճի պատի մէջ, որտեղ փորձն էր կատարուում, և կրկին ետ էին թռչում: Երկու հարիւր անգամ արձակելուց յետոյ զօրծադրած պահեստի խողովակը կարելի է արագութեամբ փոխել և տեղը նոյն քանակութեամբ արձակող նոր պահեստի խողովակ դնել: Փիֆֆարը յայտնեց, որ երկու հարիւր փամփուչտը կը նստի տասը ռուբլի (չորս կոպէկից պակաս): Բայի կրակ և ծուխ չունենալուց, Փիֆֆարի հրացանը, որ էլեկտրական է կոչուում, արձակում է բոլորովին անտանելի կերպով, իսկ հեռու տարածութեան վրայ, մինուոյն ժամանակ, նաև անլսելի: Այդ բանի վրայ Փիֆֆարը թուում է այդ հրացանի և՛ հետևեալ առանձնայատկութիւնները. վերին աստիճանի ստոյգ է արձակում, եւ խիլել չգիտէ, փողը չէ տաքանում մինչև անգամ չատ արագ արձակելիս, մեծ քանակութեամբ իւր մօտ փամփուչտ պահելու յարմարութիւն ունի, որովհետև երկու հարիւր արձակում առաջացնելու համար ճնշած օդ պարունակող գնդակները չատ թեթև են և կարելի հեշտութեամբ հետը մի քանի և բացի դրանից իսնաւ օդից կամ եղանակի փոփոխութիւնից չեն փչանում. Իւրաքանչիւր հրացանը, որ յարմարեցրած է կլոր և կոնաձև գնդակների, կը նստի 25 ֆրանկ. Փիֆֆարի հրացանի փորձերը կատարուեցան զանազան տէրութիւնների էքսպէրտների ներկայութեամբ, ի միջի այլոց, նաև Բերլինում. Մինչև այժմ Փիֆֆարը պատրաստում է երկու տեսակի բալլիստիքական հրացան՝ 6, 8 և 12 միլիմետր կալիբրով.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Հէ-ախոյին գործակալութիւն)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 նոյեմբերի.—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում Ֆլօկէն նախագահի պաշտօնն ստանձնելով մի ճառ խօսեց, որով խոստացաւ նախագահելու անչառութեամբ և իրաւքանչիւր կուսակցութեան համար ապահովելու խօսքի ազատութիւնը: Այնուհետև մինիստր-նախագահ Տիրարը կառավարութեան կողմից հաղորդեց, որ ֆրանսիական ժողովուրդը ցանկանում է, որ իւր ներկայացուցիչներն երկրի դեմոկրատիկական կարգը հաստատուն դարձնելու համար նուիրեն իրենց ոյժերը և թէ Ֆրանսիան անկեղծութեամբ ցանկանում է խաղաղութիւն, բայց մեծ ազգին վայել խաղաղութիւն: Արմատական Մօնժանը առաջարկեց սահմանադրութեան վերաքննութիւնը և պահանջեց, որ առանց յետաձգութեան քննեն իւր առաջարկը, իսկ ժողովը ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ մերժեց այդ պահանջը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 նոյեմբերի.—Եբէկ կառավարեցաւ ռուսաց արտիլէրիայի հինգհարիւր ամեակի տօնը: Ծամը 11-ին եկան նոցին Մեծութիւնները՝ Թագաւոր կայսրը և կայսրուհին: Ջօրքին ողջունելով կայսրը մտաւ զարդարուած դահլիճը և հրաշագործ ս. Նիկողայոսի պատկերի առաջ, որ Պետրոս I-ի ընծան է, կատարեցաւ մաղթանք. երկար կեանք մաղթեցին Նոցին կայսերական Մեծութիւններին, Թագաժառանգին, Մեծ Իշխան Միխայել Նիկոլայևիչին և բոլոր արքայական տանը: 101 անգամ թնդանօթ արձակուելով ողջունուեցաւ այդ տօնը: Մեծ Իշխան Ֆէլդցէխմայստերը խնդրեց Նորին Մեծութիւնից իրաւունք ներկայացնելու իրեն ոսկէ մեդալ ռուս արտիլէրիայի հինգ հարիւր ամեակի յիշատակին: Կայսրը յայտնեց Իւր արքայական շնորհակալութիւնը արտիլէրիստներին:

ԼՕՆԴՕՆ.—Դուբլինում գարնջրի նշանաւոր գործարանի տէր՝ սեր Էդուարդ Դինէն ընծայել է 250,000 ֆ. ստէրլինգ (2½ միլիօն րուբլի) բանուորների օգտին բնակարաններ շինելու համար: Այդ գումարից 200,000 ֆ. ստէրլինգը, յիշեալ նպատակով, գործ պիտի դնուի Լօնգօնում, իսկ 50,000 ֆ. ստէրլինգը՝ Դուբլինում:

ԲԵՐԼԻՆ.—Էմին-փաշային ազատելու համար կազմած մասնաժողովը ստացաւ այսօր հեռագրական լուր, թէ Կալամսն ստացել է նամակները Պետերսին հասցնելու համար. այդ նամակները վերաբերում են մինչև Հոկտ. 5-ը նոր տուժարով: Այդ ժամանակը Պետերսը իւր մարդիկներով գտնուում էր Կօրկօրրօյում և ամենքն էլ առողջ էին: Այս տեղեկութիւնները ի նկատի առած, Պետերսի և նրա մարդիկների կորստեան մասին լուրերը կասկածելի են թուում:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

«Նոր-Դար»-ի Օրացոյց.

1889 թ. ք.	Նոյեմբ. 30 օր.	ՏՅԶԱ Հայկ. թ.

9 —Նչ. գձ.—Լս. 28. Ն. Տ. Նոյ. 21. Տրէ 1.

10 —Ուր. դկ.—Լս. 29. Ն. Տ. Նոյ. 22. Տրէ 2. Մարտիրոսի տօն: Հայ. ուս. աչակերտներն արձակուում են Վ. Մակար Կաթ. Օծման տարեդարձի առթիւ:

11 —Շար. աձ.—Լս. 1. Ն. Տ. Նոյ. 23. Տրէ 3. Դարբիէլ, Միքայէլի տօն.—Մն. լս. խառն եղանակ:

12 —Կիր. ակ.—Լս. 2. Ն. Տ. Նոյ. 24. Տրէ 4.

13 —Բչ. բձ.—Լս. 3. Ն. Տ. Նոյ. 25. Տրէ 5. Մինասի տօն:

14 —Դչ. բկ.—Լս. 4 Ն. տ. Նոյ. 26. Տրէ 6. Ծն. Ն. Կ. Մեծութիւն Մարիա Ֆէօդորովնա Կայսրուհու. Աչակերտներն արձակուում են.

15 —Դչ. դձ.—Լս. 5. Ն. տ. Նոյ. 27. Տրէ 7.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթևեկութիւն «Թիֆլիս» կայարանում

Գնում է

Բաթումի, պատայինն.	9 ժ. 3 վ. առ.
Բագու, »	12 ժ. 13 վ. գիշ.
Բաթումի, մար. ապ. գն.	1 ժ. 54 վ. ց.
Ելիսաւետ. խառն գն.	8 ժ. 35 վ. առ.

Գալիս է

Բաթումից, պատ.	10 ժ. 58 վ. եր.
Բագուից, »	7 ժ. 57 վ. առ.
Բաթումից, մար. ապ.	8 ժ. 20 վ. առ.
Ելիսաւետ. խառն գն.	8 ժ. 44 վ. եր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ» ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Խնդրում է Ընկերութեան յարգելի անդամներին ստանալ ՕՈՒՐԱՍԵՍ գրքոյկը «Կենդրոնական գրավաճառանոցում:

4—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1890 Թուականի

„ԾՈՑԻ-ՕՐԱՑՈՑ“

Մ. Չմշկեանի կազմած

Հանգուցեալ Ս. Պալասանեանի պատկերով

Եղանակի գուշակութեամբ, ամիսների բացատրութեամբ, յաւելուածով, կարևոր տեղեկութիւններով. գիտելիքներ՝ կրօնական, կառավարչական, պատմական, ժամանակագրական և առևտրական: Երազահան և յայտարարութիւններ:

Գինն է 15 կոպ.

5—3

ԿԻՐԱԿԻ, Նոյեմբերի 12-ին, Վանքի աւագ եկեղեցում, առաւօտեան ժամից յետոյ կը կատարուի ՄԻՔԱՅԵԼ ՏԷՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ Հոգեհանգիստը՝ նրա մահուան տարեգարձի առթիւ: Ուստի Հանգուցեալի արհեստաւոր-ընկերակիցները՝ ՍԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԹԱՆԵԱՆԸ, ԵՓՐԵՄ ՄԵԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆԸ և ԴԱՎԻԹՍ ԱԼՕՅԵԱՆԸ խնդրում են Հանգուցեալի յիշատակն յարգողներին ներկայ լինելու Հոգեհանգստի կարգին:

2—1

ՀԱՃՈՒԱՊԱՀ

Մի հայ երիտասարդ, որ հմուտ հաշուապահ է, ցանկանում է երեկոները ժամը 5-ից սկսած պարապմունք ունենալ յիշեալ առարկայից: Հասցէն «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը: 10—7

PAPIER FAYARD ET BLAYN

Գործ է ածւում ոսկրասյաւը, շնչառական գործարանների գրգռումը, խարխուխը, կրծքի գրգռումը, ուռոյցքը, վէրքը, այրուածքը, մարմնի ցրտահարութիւնը, կոշտը և ամեն տեսակ մորթի պընդութիւնները բժշկելու համար: Վաճառւում է բոլոր դեղատներում. (պահանջել սեպհական առորագրութիւնը):

(Ц 37937) 20—4

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ

„ԿՈՎԿԱՍ“

ՋԻՆԱԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է պատուէրներ

ՆՈՐ ԶԵՒԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ

Թէ կեդրոնական (центральнаго боя) և թէ լցնովի (шомпольное) հրացաններ, նոյնպէս մօնտէկրիստոներ շինելու:

Նաև ընդունում է նորոգութեան համար ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ատրճանակներ. վերոգրեալ է ՀԻՆ հրացանները ՆՈՐ ձևերի (система):

Ջինագործարանը գտնուում է Սալդատսկի բազարում, Կուզնեց կի փողոցի վրայ:

Հասցէն նամակների և հեռագիրների համար՝ Тифлисъ, Алоянцъ.

X—20

Въ городѣ Старомъ-Крыму, Ѳеодос. уѣзда

ПРОДАЕТСЯ ДОМЪ,

Принадлежащій наслѣдникамъ Николая Ивановича Бенкліева каменная постройка, крытый черепицею, угловое мѣсто, въ центрѣ города.

Обращаться письменно—Черезъ Тамань въ Старо-Титровку, Егору Николаевичу Бенкліеву. 15—8

Ռուսիա բերելը և վաճառելը թոյլատրուած է Բժշկական Դեպարտամէնտից.

ԹԽՏԵՆՈՒ ԲԱՑԱՌԱՄ ԴՕԿ. ԼԵՆԳԻԼԻ.

Աչքուլորտի հիւանդութեան համար.

Գործ է ածւում երեսի և ձեռների մորթը սպիտակացնելու համար:

Շատ կեղծումների պատճառով, խնդրում եմ ուշ դարձնել այստեղ տպագրած գլուխացուցէի վրայ:

Պատրաստիչ Չ. Ֆ. ԼԸ

Այս բալզամը պատրաստելու միջոցին գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձրած է այն բանի վրայ, որ նրա բաղադրութիւնների մէջ բացառապէս մանեն այնպիսի նիւթեր, որոնք վատ ներգործութիւն չանեն մորթի վրայ, և ընդ նմին զարերար և թարմացուցիչ ներգործութիւն անեն երեսի և ձեռների մորթի վրայ:

Գինն է՝ մի սրուակը 1 ր. 65 կոպ. ԲԻՆԱՕԵՎԻ ՕՁԱՌ 35 կ. և 50 կոպ. մի կտորը. ՕՊՕ-ՊՕՄԱԴԸ (կօլդ-կրեմից առաւել) 1 րուբ.:

Ձանապարհածախսը՝ եւրոպական Ռուսիա—70 կոպ., ասիական—1 րուբ.:

Գլխաւոր պահեստն ամբողջ Ռուսիայի համար Վ. Սուրբխի մօտ, Պետերբուրգում՝ Կօլօկօլնայա 18—19:

Գտնւում են Ռուսիայի բոլոր անուշաբոյր նիւթերի և դեղատնային մագազիններում և դեղատներում:

Թիֆլիսում վաճառւում է դեղատնային ապրանքների վաճառման Կովկասեան Ընկերութեան, Վ. Գրիվնակի, Ռ. Ա. Պօպովի, Մ. Մարտիրոսովի և Ա. Պօպովի մօտ: (М.) 31—30

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 9-го Ноября 1889 г. Տպարան Կաւկազ լրագրի գրասենեակի Типографія конторы газеты Кавказъ, Гол. пр., д. Читахова